

OSMANLI DEVLETİ’NDE TELGRAF

Mustafa ÇABUK*

Bahar Badem YANMAZ*

Öz

Elektrikli telgrafın icadına kadar telgrafın telgraf olmasını sağlayan bazı aşamalar şunlardır; Felemenkli Jansen’inin (1650’de) dürbünü, zamanla haberleşme için kullanılmaya başlanmış ancak dürbünün göremediği yerlerden de haber alınabilmesi için daha ileri fikirler ortaya çıkmıştır. Bunun için ilk önemli adım Claude Chappe’in havai telgraf sistemi olmuş ama bu fikre elektrik mekanizmasını da ekleyen ünlü ressam 1837 yılında Samuel F.B. Mors, elektrikli telgrafın ününü kazanan kişi olmuştur. 15 Eylül 1855’de Telgraf İdaresi resmi olarak açıldı ve çalışmalara başlandı. Telgrafhanelerle ilgili 17 Şubat 1857 tarihinde bir nizamname yayımlandı. Bu nizamname de telgraf memurlarının eğitimi ve çalışma şekilleri ile ilgili hükümler yer aldı. Telgraf gereçlerinin üretimi için de Telgraf Müdürü Fevzi Bey’in gayretleriyle Mayıs 1869’da Telgraf Fabrikası açıldı. Kısa sürede Osmanlı Devleti’nde hem Rumeli bölgesinde hem de Anadolu bölgesinde bir haberleşme ağı kuruldu. Ancak halkın bu haberleşme sistemini kullanması pahalıydı. Bu pahalılık nedeni ile 1864’de telgraf fiyatlarında ıslaha gidilip fiyatlar düşürüldü. Zamanla tarifeler üzerinde farklı çalışmalar yapıldı.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Sultan Abdülmecit, Telgraf, Mors.

* Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Tarih Bölümü,
cabukm@yahoo.com, Kahramanmaraş/Türkiye

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Tarih Bölümü,
bahar.badem459@gmail.com, Kahramanmaraş/Türkiye

TELEGRAPH IN THE OTTOMAN STATE

Abstract

There were some stages in the emergence of the telegraph until the invention of the electric telegraph. These stages are: Dutch Jansen's binoculars (in 1650) began to be used for communication over time, but more advanced ideas emerged to get news from places that the binoculars could not see. The first important step for this was Claude Chappe's aerial telegraph system, but the famous painter who added the electrical mechanism to this idea was Samuel F.B. Mors in 1837. Mors was the person who made the electric telegraph famous. The Telegraph Administration was officially opened and work began on 15 September 1855. A regulation regarding telegraph offices was published on 17 February 1857. This regulation included provisions regarding the training and working methods of telegraph officers. The Telegraph Factory was opened in May 1869 for the production of telegraph equipment, with the efforts of Telegraph Director Fevzi Bey. In a short time, a communication network was established in both the Rumelia and the Anatolia regions. However, it was expensive for the public to use this communication system. Due to this expensiveness, telegraph prices were reformed and reduced in 1864. Over time, different studies were carried out on tariffs

Keywords: Ottoman, Sultan Abdülmecit, Telegraph, Mors.

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun medeniyet tarihi boyunca birbiri ile iletişim kurmak istemesi, şimdiki zamanda nasıl elzem ise çok eski zamanlarda da o kadar önemli idi. Bu kadar önemli olan iletişim, toplumlar arasında önemli bir sorun haline gelmiş, bunun kısa sürede ve daha güvenilir yollar ile sağlanması için çeşitli metotlar geliştirilmeye çalışılmışlardır. Bilinen en eski yöntemler arasında gerek davulla haberleşme gerekse ateş kulelerinden gönderilen dumanların, aslında bir nevi telgraf fikrinin ilk öncülerinin olduğunu söylenebilir. Telgrafın icadı ile var olan iletişim mekanizmaları daha da sistemli bir hale getirilmiştir. Böylece çok uzak mesafelerden, insanlar birbiri ile olan haberleşmelerini kısa zaman içerisinde

yapma imkânına sahip olmuşlardır. Sözlük anlamında telgraf: İki merkez arasında, kararlaştırılmış işaretlerin yardımıyla yazılı haberlerin veya belgelerin iletimini sağlayan bir telekomünikasyon düzeni olarak ifade edilmektedir. Telgraf ile birlikte aslında haberleşme ilkel olmaktan çıkmakta ve artık elektrik yardımı ile daha modern bir hale gelmekteydi (www.tdk.gov.tr,2021).

Telgrafın icadına giden sürece bakıldığında, işin mantığı çok eski zamanlara dayanmaktaydı. Bununla birlikte, sanayinin gelişimi ve en önemlisi elektriğin icadı bu iletişim sistemini makineleştirerek çok kısa bir sürede haber alma ağının genişletilmesi ve dünyanın giderek daha da küreselleşmesine neden oldu. Telgrafın icadındaki önemli adımlardan biri; Felemenkli Jansen'ın 1650 yılında yakını gösterir bir dürbün icat etmesiydi. Bu dürbün aracılığı ile Fransız akademisyen Guillaume Amontons 1690 tarihinde, işaretlerin karşılıklı olarak alışverişini deneyerek Paris ile Roma arasında 3-4 saat içinde işaretlerin karşılıklarını alabildi (Güven Bezaz, 2006: 97). Telgrafın icadındaki bir sonraki adımda Claude Chappe, havai telgraf sistemini icat ederek, telgraf hatlarını yüksek tepelere dikti ve birbirinden 9-12 km uzaklıklardaki kuleler vasıtası ile haberleşmede büyük bir aşama kat etti. Bu yeni sistem Fransa'da 1793 yılından itibaren hızla yayılarak geniş bir kullanım ağı oluşturdu. Almanya, İngiltere, İsveç, Danimarka, Rusya, Amerika gibi ülkelerde farklı zamanlarda, aynı veya benzerleri kullanılmaya başlanmışsa da Osmanlı Devleti'ne bu sistem hiç girmemiştir (Kaçar, 1986: 2-6).

Telgrafın, bugünkü telgraf olarak bilinen versiyonunu yani elektrikli telgrafı, 1837 yılında Samuel F.B. Mors buldu ve "Mors Alfabesi" diye anılan alfabeyi yaptı. Mors'un telgrafının gerçekten kullanılabilir olması ile 1843'de Washington- Baltimore arasında 353 hat kuruldu. Böylece telgraf dönemin en hızlı haberleşme vasıtası olarak kullanım alanına girdi. (PTT Genel Müdürlüğü, 200187). Washington-Baltimore arasında ilk gönderilen telgraf kodu ise 'Allah

nelere kadir’ manasındaki ‘What hath God wrought’ mesajı oldu (Kulular İbrahim, 2019: 4). Bu gelişmelerden sonra iletişimin çok hızlı olması ile teknolojiye giden yoldaki en büyük engel ortadan kalktı. Amerika’dan sonra bu yeni model telgraf sistemi, 1845 yılında İngiltere, 1847’de Fransa, 1849’da Avusturya, 1855’te ise İspanya’da kuruldu (Subaşı ve Bal, 2015: 8). Telgrafın diğer teknolojilere nazaran çok kısa sürede yayılması ise bilgiye kısa sürede ve güvenilir bir şekilde ulaşma ihtiyacının çok büyük olmasından kaynaklanmaktaydı.

2. OSMANLI DEVLETİ’NİN TELGRAF İLE TANIŞMASI

Telgrafın yayılımı batıdan doğuya doğru hızlı bir şekilde ilerledi. Bu hızlı yayılımın sebebi, kısa sürede bilgiye ulaşma ihtiyacıydı. Osmanlı Devleti de bu ihtiyacın önemini kavradığından ilk olarak telgraf denemelerine, Sultan II. Mahmut döneminde başladı. Bu dönemde telgrafın ilkel versiyonu olan “semofer” modeller, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında, boğazın her iki yakasına kuruldu. Basit telgraf işlevini gören semofer telgraf, Boğaziçi’nde iki yaka arasında ve Karadeniz ile İstanbul arasında mesaj alışverişini mümkün kıldı (Çakılcı, 2015: 5).

Osmanlı Devleti’ne Morse’un icadının bir örneği ilk defa 1839 yılında, ortağı Mr. Chamberlain tarafından getirildi. Fakat Chamberlain, bu icadı Sultan’a sunma cesaretini gösteremedi. Kendisi Viyana’ya giderken Tuna Nehri’nde boğulunca bu girişim başarısız oldu (Yazıcı, 2000: 110). Ardından jeolog olarak görevlendirilen Amerikalı Prof. Lawrance Smith, 1847 yılında, İstanbul ile başka bir şehir arasında telgraf hattı kurmak isteyerek Amerika’dan Morse’un telgrafından getirtirdi. Yapılan ön denemelerin ardından, 9 Ağustos 1847 tarihinde Sultan Abdülmecid’in huzurunda Beylerbeyi Sarayı’nın iki ayrı odasına kurulan makinelerden başarılı bir şekilde mesaj gönderildi (Keskin ve Sönmez,

2009: 69). Telgrafla gönderilen ilk mesaj Sultan Abdülmecid'in isteği doğrultusunda "Fransız gemisi geldi mi? Avrupa'dan ne haber?" şeklinde oldu. Sultan Abdülmecid, mesajın doğru olarak iletildiğini görünce bir denemenin de devletin ileri gelenlerinin önünde yapılmasını istedi. Başarılı bir deneme daha yapıldı. Bunun üzerine padişah, Smith'e takdirlerini ileterek kendisine bir madalya verdi. Aynı zamanda icadın gerçek sahibi Mors'a da 22 Ocak 1848 tarihinde Avrupa'nın ilk telgraf beratı ve çok değerli taşlar bulunan bir madalya gönderdi (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 189). Sultan Abdülmecid, gecikmeden ilk telgraf hattının İstanbul- Edirne arasında çekilmesini istediysede bu dileği gerçekleşmedi (Yazıcı, 2000: 110).

2.1. Kırım Harbi Sırasında Çekilen İlk Telgraf Hatları

Savaş, insanlık tarihinde, değişimi hızlandıran en hususi etmenlerden biridir. Osmanlı'da telgraf hattının çekilmesi de Osmanlı-Rus Savaşı olarak başlayan Kırım Savaşı esnasında oldu. Savaşta kısa sürede haberleşmenin önemi büyük olduğu için telgraf kablolarının döşenmesi bir zaruret olarak ortaya çıktı. Fransızlarla birlikte 1854'de Osmanlı ordularına katılan İngilizler, dünyada, o sırada en uzun denizaltı telgraf hattı olan ve 340 mil uzunluğundaki kabloları Varna-Balaklava (Sivastopol yakınlarında) arasında döşediler. Sonrasında bu hat İstanbul'a kadar uzatıldı. Buna ek olarak Fransızlar da Varna'yı Viyana'ya bağladılar ve böylece Mayıs 1855'den itibaren ordular ile başkentler arasında telgraf ile kısa süreli haberleşmeler sağlanmaya başlandı (Davison, 2003: 349; Güven Bezaz, 2006:104).

Osmanlı ülkesinde savaş esnasında kurulan bu hatlar, savaşın başlamasından itibaren kendi çıkarlarını da korumak isteyen Fransa ve İngiltere'nin ordu güzergâhlarını Varna yolu ile Londra, Paris ve diğer bölgeleriyle birleştirerek bu iki ülke haberleşme ağını daha da sarmal bir hale getirdi. Böylece Avrupa ile

Rumeli arasında, sonrasında ise doğu devletleri ile bağ kuruldu. Ancak Osmanlı Devleti'nde elektrikli telgraf hatları Rusya'ya karşı müttefik devletler tarafından, savaş esnasında kurulduğu için bu hatlardan halkın yararlanması mümkün olmadı (Altun, 2011: 19).

Osmanlı'da telgrafın tanıtımı padişaha yapıldıktan sonra ilk telgraf Kırım Savaşı'nda kullanıldı. 14 Eylül 1855 tarihli telgrafta Sivastopol Kalesi zaferi Londra ve Paris'teki Osmanlı Büyükelçilerine bildirildi. Bu şekilde telgraf Osmanlı'da ticari ve sosyal amaçlardan önce, askeri amaçlı kullanım alanı buldu (Kulular İbrahim, 2019: 10).

3. TELGRAF HATLARININ TOPLUMSAL TABANA İNDİRİLMESİ

Osmanlı Devleti'ne telgraf, ilk zamanlarda savaş esnasında girmiş olsa da zamanla resmi ve özel haberleşmeyle birlikte ticaret için de kullanıma açıldı (Hanilçe, 2017: 66). Avrupa Devletleri, Osmanlı Devleti içerisindeki ticari ve politik meseleleri telgraf ile hızlı bir şekilde uygulama ve öğrenme fırsatı buldu. Bununla birlikte, Avrupa ile Uzakdoğu merkezleri arasında kavşak noktası olan Osmanlı şebekesi, özellikle de Rumeli şebekesi uluslararası haberleşme ağı içerisinde önemli bir konuma sahip oldu (Çakılcı, 2014: 52). Bu konumdan ilk önce Osmanlı vatandaşlarından ticaretle uğraşan tacirler faydalandı. Bu durum tacirlerin ticaret hayatını daha da çeşitlendirdi (Ergin, 2010:5).

Kıbrıslı Mehmet Emin Paşa 1854 yılında bir telgraf komisyonu kurdu. Paşa telgrafın ülke içerisinde gelişime imkân sağlayacağını düşünmüştü. (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 191). Bu komisyon, gelen teklifleri değerlendirdi. Osmanlı ülkesinde bir telgraf ağı inşası için ilk olarak Mr. Look başvurdu. İngilizlerin amacı Londra-İstanbul-Hindistan arasını bağlamaktı. Londra-İstanbul-Hindistan hattı için Mr. Look ilk teklifi verdi. İngilizler tarafından gelen diğer bir teklif ise

Mr. Cooke tarafından yapıldı. Bu teklif ile telgraf şebekesi Osmanlı Devleti adına inşa edilecekti. Yalnızca inşaat işi şirket tarafından idare edilecekti. Diğer bir teklif ise Osmanlı'nın eski dostu Fransa'dan geldi. Fransalı M. Rue ve M. Blacque'den gelen teklifte, Belgrad-İstanbul arasında telgraf hattı döşenecek ve iki kol halinde döşenecek olan hatlardan biri Edirne'den Şumnu'ya, diğeri Niş'ten Vidin'e ulaşacaktı. Sonuç itibariyle komisyon kararınca, Rue ve Balcque'nin 5 Temmuz 1854'deki teklifleri kabul olunarak ihale Fransızlara verildi (İhsanoğlu ve Kaçar, 1995: 52-58). Fransa ile Osmanlı Devleti arasında yapılan bu antlaşma ve Fransa'nın da diğer Avrupa devletleri ile imzaladığı telgraf antlaşmaları neticesiyle, Osmanlı telgraf şebekeleri ile birçok Avrupa merkezi arasında telgrafla haberleşme imkânı da mümkün olacaktı (Çakılcı, 2014: 51-81).

Yapılan anlaşmalar ile işe koyulan Fransız şirket, İstanbul- Edirne hattını, Soğukçeşme'den Yedikule'ye ulaştırdı. Yedikule'den de Küçükçekmece, Büyükçekmece, Kumburgaz, Ereğli, Çorlu, Lüleburgaz Havza yoluyla Edirne'ye kadar hatlar çekildi. Bu hatlar 16 Ağustos 1855 tarihinde haberleşmeye açıldı. İstanbul- Edirne hattının bitiminden sonra ise Edirne'den Şumnu'ya kadar olan kısım, 6 Eylül 1855 tarihinde tamamlandı. Bu hat daha önce Fransa'nın yapmış olduğu Varna-Şumnu hattına bağlandı. Varna-Şumnu hattı ise daha önceden 22 Nisan 1855 tarihinde haberleşmeye açılmıştı. 15 Mayıs 1855 tarihinde Varna-Bükreş hattı tamamlanarak haberleşme sağlandı (Altun, 2011: 21-22).

15 Eylül'de İstanbul ve Edirne'de tören eşliğinde Telgraf İdaresi resmen çalışmaya başladı. Telgraf hatlarının çoğunluğunu, verilen ihale sebebiyle Fransızların yapmış olması, telgrafla gönderilen mesajların dilinin Fransızca olarak kabul görmesine neden oldu (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 193). İlk telgraf haberleşmeleri yabancılar tarafından Fransız dilinde ve Latin harfleriyle gerçekleşti. Osmanlı bürokratları, haberleşmenin telgraf vasıtasıyla, yabancıların

elinde ve idaresinde olmasının, ayrıca yabancı dil ve harflerle yapılmasının büyük mahzurları olduğunu hemen fark ettiler (Yüksel, 2014: 374-375). Osmanlı Devleti, Kırım savaşı sırasında ilk hatlarını Fransızların yardımıyla, tamamen Fransız malzemeleri kullanarak kurmuştu. İnşa edilen tesislerin çalıştırılması da Fransa'dan getirilen kişilere verildi. Telgrafın yabancılar tarafından Osmanlı Devleti'nde yaygınlaşması, savaş ortamının getirdiği bir sorundu. Soruna çare bulmak için yerli halktan telgrafçı yetiştirilmeye başlandı. Böylelikle, Fransızca bilen Mustafa ve Voliç Efendiler telgraf çekiminde görevli olan Le Comte Enkles'in yanına verildi. Yine aynı amaçla Arif ve Ogüst efendiler de eğitim için gönderildi. Eğitilen bu kişilerin, Fransız telgrafçılardan gerekli eğitimi almaları sağlandıktan sonra lüzum görülen merkezlere tayinleri yapıldı. İçlerinden Fevzi Bey'e üstün başarısından dolayı "ilk Türk muharebe memuru" unvanı verildi (Yazıcı, 1983: 753-754). Netice itibari ile 15 Eylül 1855 tarihinde Telgraf İdaresinin resmi olarak açılışından itibaren yaklaşık yedi ay sonra 3-4 Mayıs 1856 tarihinde ilk Türkçe telgraf çekildi (Yazıcı, 2000: 113). Böylece sıradan halk da telgrafla tanışmaya başladı.

4. TELGRAFHANELERİN KURULUŞU VE YAYGINLAŞMASI

15 Eylül 1855'de Telgraf İdaresi resmi olarak açıldı. Bu açılıştan sonra ülkede hızlı bir haberleşme ağının kurulması için devlet, halktan aldığı destekle ve devletin görevlendirdiği memurlarca, hat direklerini dikmeye başladı. Bu değişim için hızlı bir çalışma başlatılırken, telgraf idaresinin de kurumsallaşması gerekmekte idi. İlk olarak telgraf idaresi komisyonu başkanı olan Afif Bey, hükümetten görevlendirdikleri adamların dikkatsizlikleri veya ihmalleri neticesinde büyük zararlar meydana gelebileceğini, bunların denetimi için bir memur tayin edilerek bunların kontrol edilmesinin zaruri olduğunu yazdı. Bu doğrultuda Tercüme odasından Mehmed Efendi 5000 kuruş maaşla Telgraf Müdür-i Umumisi olarak atandı. Nitekim her ne kadar teknik işlerin yapımı

yabancı mühendislerce üstlenilmiş olsa da sonrasında idarenin devredilmesi büyük kazanımlar sağladı (Kaçar, 1986: 16-17).

Posta ve telgraf arasındaki ileti gönderimi arasındaki uyuşma nedeni ile bu iki birimin 21 Eylül 1871'de birleştirilmesine karar verildi. Telgraf idaresi, posta teşkilatı ile birleşinceye kadar müdürlük olarak kaldı. Önceleri Sadarete bağlı olan müdürlük Posta Nezaretiyle birleştikten sonra Posta ve Telgraf Nezareti adı altında Dâhiliye Nezaretine bağlandı (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 193).

Telgraf dilinin Türkçeleştirilmesi girişimleri kısa sürede başlamıştı. Bu girişime öncülük ederek Fransız alfabesini Osmanlı alfabesine dönüştüren Mustafa Efendi "Mustafa Alfabesi'ni" oluşturdu. Bu alfabe "Mustafa Tarzı Muhabere" şeklinde Osmanlı Telgraf idaresi tarafından hemen hemen 20 yıl süreyle kullanıldı. Ancak eksiklikleri olduğundan zamanla noksanları giderme ihtiyacı arttı. Mustafa Bey'in alfabesinde çok kullanılan harfler için uzun işaretler belirlemiş olması, haberleşmenin süratini düşürmekte idi. Bu konuyu ele alan İzzet Paşa, eksiklikleri ve fazlalıkları gidererek haberleşme hızına %20 kadar sürat kazandırdı. Aynı zamanda bu ıslah edilmiş yeni alfabenin Uluslararası Alfabeyle yakınlığı dolayısıyla da hem yabancı dil için hem de Türkçe için ayrı ayrı haberleşme görevlisi bulundurma zorunluluğu, büyük oranda azaldı. İzzet Beyin düzenlemiş olduğu telgraf alfabesi, büyük bir değişikliğe uğramadan devletin sonuna kadar Osmanlı Telgraf İdaresince kullanıldı. Ancak Posta ve Telgraf ve Telefon Nazırı Oskan Efendi (24 Ocak 1913-4 Kasım 1914), zamanında ufak bir takım değişiklikler yaptı (Yazıcı, 1984:760-763).

Kurulacak olan telgrafhanelerin, merkezi bir telgrafhane tarafından yönetilebilmesi için İstanbul'da merkezi bir telgrafhane binası yapımına karar verildi. Bu karar doğrultusunda 30 Aralık 1854 tarihinde, dönemin meşhur mimarlarından İtalyan Mimar Fossati'ye yaptırılmak üzere masrafı hazineden ödenecek olan bina, Alay Köşkü ile Soğukçeşme kapısı arasında bulunan sur

duvarlarına bitişik olarak inşa edilmeye başlandı. Binanın inşası 11 Ağustos 1855 tarihinde tamamlandı. Daha sonra Telgraf İdaresinin ihtiyaçları doğrultusunda bu binaya eklemeler yapıldı (Altun, 2011:24-25).

Osmanlı Devleti'nde Anadolu hatları, Rumeli'ye nazaran ihmal edilmiş olsa da İngilizlerin Hindistan hattını plana geçirmesi, Anadolu'da büyük bir telgraf hattı inşasını başlattı. Bu hattın bitiminde Anadolu'daki bazı vilayetler telgraf ile tanışmış olup yapımında da Anadolu insanının fedakârlığı göze çarpmaktadır. Anadolu hatlarını üç kola ayırarak olursak; kuzey kolunda hattın geçtiği şehirler; Sinop, Samsun, Giresun, Trabzon, Rize, Erzurum, Amasya, Gümüşhane, Yozgat, Sivas ve Erzincan, güney kolunda; Maraş, Antep, Adana, Tarsus, Mersin, İskenderun, Kilis, Diyarbakir, Halep, Bağdat, Şam, Tunus, Trablusşam, Humus, Beyrut, Şam ve Kudüs, batı kolunda ise; İzmit, İzmir, Edremit, Balıkesir, Bursa, Konya, Aydın, Burdur ve Denizli'dir. Yalnız bu hatlara zamanla ilaveler olmuş, hatların isimlerinin tamamı da verilememiştir (İhsanoğlu ve Kaçar, 1995: 89-106).

İngilizlerin Hindistan'a giden yolda Osmanlı Devleti'nin toprakları da yer alıyordu. Bu nedenle İngilizler, sömürgesi altındaki Hindistan ile hızlı iletişim kurabilmek için, 1856'da, Adriyatik, Kıbrıs, İskenderiye, Suriye, Irak, İran Körfezi yoluyla, Osmanlı Devleti'nin güney topraklarından geçen bir Hindistan hattı önerisi ortaya attı. Bu aynı zamanda, Ruslara karşı bir adım önde olma politikasını içeriyordu (Davison, 2003: 353). Bu doğrultuda ilk olarak, İstanbul-Çanakkale arası Osmanlı Devleti'ne ait olmak üzere İngiliz Lionel Gisborne'un teklif etmiş olduğu Çanakkale-İskenderiye telgraf hattının yapımı 1855'de İngilizlere verildi (Keskin ve Sönmez, 2009: 72). Daha sonra diğer hatların yapımı yine İngiliz şirketlerine verildi. Aslında Osmanlı hükümeti İngilizlere yeşil ışık yakmasının üç sebebi bulunmakta idi. Bunlar; İngiltere ile iyi ilişkiler kurmak, Hindistan'la haberleşmesini kolaylaştırmak ve Avrupa telgraf ağında Fransız

etkisini Asya'da İngiliz etkisiyle dengelemektir (Davison, 2003: 353). Osmanlı Devleti bu politikasında telgraf hatlarının çekimi ile ilgili olan imtiyazlı durumu, sadece tek bir devletin tekeline bırakmak istememesinden ileri gelmekteydi.

Telgraf şebekelerinin yaygınlaşmaya başlamasıyla hem yetişmiş insan gücüne hem de telgraf için gerekli malzemelere ihtiyaç arttı. Alıcı-verici cihazlar, tel, fincan gibi malzemelerin tamamının yurtdışından getirilmesi sebebiyle devlet hazinesine yük binmişti. Bu yükü azaltmak amacıyla, Telgraf Müdürü Fevzi Bey'in gayretleriyle Mayıs 1869'da Telgraf Fabrikası kuruldu. Telgraf makinelerinin artık bu fabrikada yapılmaya başlanmasıyla hem daha kaliteli mal üretilmiş hem de kâra geçilmeye başlandığı açıkça ortaya çıkmıştı. Yakalanan bu başarılarından ötürü baş makinist Süleyman Efendi ile diğer makinistler Cemal ve Besim Beylere, ayrıca Telgraf Müdürü Fevzi Bey'e madalyalar verildi (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 194- 195). İlerleyen yıllarda telgraf hatlarının ülke içinde yayılmaya başlamasıyla, yeni kurulan telgrafhanelerde çalıştırılacak personel gereksinimi de hissediliyordu.

Bu ihtiyacın karşılanması yolunda ilk olarak ecnebi mühendislerin yanına özellikle Tercüme Odalarında çalışan memurlar görevlendirildi. Ancak artan ihtiyacın karşılanması için telgraf mektebinin açılması gerekliliği gündeme geldi (Çakılcı, 2015: 127). Bu doğrultuda 1857'de yayımlanan nizamname ile telgrafhaneye alınacak olan öğrencilerin Türkçe ve Fransızca yazışma usullerini öğrenmesi için, bu usuller telgraf müdürü İzzetlü Efendi tarafından hazırlandı. Bu düzenleme, divan-ı hümayun kalemi tarafından kaydedilip müdür tarafından onaylandı (BOA,A.}AMD./78-83, 1273). On iki madde halinde düzenlenen bu nizamnameye göre, yetiştirilmek üzere alınan öğrencilerin yaşları 18-35 arası olacak, aynı zamanda her öğrenci dürüst ve namuslu olduğuna dair geçerli bir referanstan Meclis'in de kabul edeceği bir onay getireceklerdi. Telgraf Meclisi önünde muharebe sırlarını saklayacaklarına, telgraf nizam ve kanunlarına

uyacaklarına dair yemin edeceklerdi (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 198). Yemin etmelerindeki en önemli sebep ise her türlü bilgi kaynağının, kendi ellerinden yazılarak iletilmesinden ileri gelmekteydi. Nizamnamenin koymuş olduğu kaideler neticesinde 1861 tarihinde Telgraf Memur Mülazımı Mektebi açıldı. Bu mektep önce Soğukçeşme’de sonraları ise Adli Tıp Dairesi olarak bilinen binanın yerinde bulunan bir tahta binada tedrise başladı. Öğrencilere iki yıl fenni ders ile beraber ayda 250 kuruş aylık verildi (Demir, 2005: 60). Öğrencilerin programları genel olarak sabahları; telgraf fenninin tarihi, elektrik nazariyeleri, telgraf aletleri ve kullanılış tarzları, postaların tanzimi gibi teorik dersler verilirdi. Öğleden sonraları ise muhasebe usulü, telgraf haberleşmesi, telgraf işletmesi ve nizamları gibi uygulamalı konular verildi (Yüksel, 2014: 375).

Telgraf konusunda eğitim veren okullar; “Mekteb-i Fünûn-ı Makineciyan” (1863 -1868), Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi)’dir. 1872 yılından itibaren müfredata telgraf tekniği ile ilgili dersler eklendi. “Posta ve Telgraf Mektebi” 1872 yılında kuruldu. 1880’lerde Darüşşafaka Lisesi’nin son sınıfına elektrik ve telgraf dersleri ilave edildi. 1909 yılında “Telgraf Mekteb-i Ali’si” adıyla telgraf binası içine yeni bir mektep açıldı. Bu mektepte ara ara kapanarak, farklı yerlerde tekrar tekrar açıldı (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 199).

4.1. Telgraf Tarifeleri

Telgraf aracılığı ile haberleşme, ilk zamanlarda resmi amaçlar için kullanılmakta iken Eylül 1855 tarihinden itibaren gayr-i resmi haberleşme için de kullanıma açıldı (İhsanoğlu ve Kaçar, 1995: 114). Bu yeni kullanım sahası, bu iş için belirli bir para nakdinin ödeneceği anlamına gelmekteydi. Telgraf idaresi, vermiş olduğu hizmetler karşılığında değişen tarifeler belirleyecekti. Bu tarifeler ise yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere iki ayrı tarife benimsendi (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 196).

Telgraf Komisyonu 15 Kasım 1855 tarihinde ilk tarifelerini ilan etti. Bu tarifede, uluslararası geçerli olan telgraf tarifesi kabul edilmiş ve dâhili telgraftan alınacak ücretin “Sikke-i sahihe-i şahane” hesabıyla alınacağı kararlaştırılmıştı. Bu tarife ise yaklaşık on yıl yürürlükte kaldıktan sonra 1864’de telgraf fiyatlarında islahata gidildi (İhsanoğlu ve Kaçar, 1995: 114).

1864’ten itibaren Rumeli'nin lehine olarak ücretler % 30-40 kadar indirildi. Bu tarife değişikliği ile Osmanlı hatlarıyla İstanbul'dan Basra'ya 20 kelimelik telgraf 277 kuruşa gönderilirken, Rumeli bölgesinde aynı uzaklığa 110 kuruşa, Bosna'ya 102 kuruşa, ecnebi hatlarıyla gönderilenlerden 66 kuruş, Vidin’e Osmanlı hatlarıyla 76 kuruşa Sırbistan hatları ile de 39 kuruşa gönderilmekteydi. Fiyat farkının çok olmasından dolayı ecnebler tercih edilmekteydi. Bu nedenle Rumeli’de geçerli olacak yeni bir tarife belirlendi. 20 kelimelik bir telgraf için 20 saatlik mesafeye kadar 10 kuruş sonrasında her 20 saat içinde 5 kuruş alınacaktı. Eğer belirlenen kelimedenden (20) az ve yahut çok olursa fiyatı yine değişmekte idi. Rumeli’de 8 Eylül 1864 tarihinde bu tarife yürürlüğe girdikten kısa bir süre sonra Anadolu 4 Ekim 1865 tarihinde bu tarife uygulanmaya başlandı (PTT Genel Müdürlüğü, 2007: 196; İhsanoğlu ve Kaçar, 1995: 115).

13 Mayıs 1869 tarihinden sonra mesafeye göre ücret belirleme esasından vazgeçildi. Gönderici ile alıcı merkezlerin aynı vilayette bulunmaları veya komşu olmaları veyahut da aralarında kaç vilayetin bulunduğu bakılarak yeni bir tarife yapıldı. Bu tarife 1876 yılına kadar yürürlükte kaldı. Bu tarifeye de ücretler vilayetler uzaklaştıkça artmak üzere %10-30 arasında düştü. Devlete ait resmi evraklardan ise ücret alınmamaktaydı (PTT Genel Müdürlüğü, 2007:196).

Osmanlı Devleti’nde yardım kuruluşu olan Hilali Ahmet Cemiyeti’nin, şubelerinin birbirleri ile iletişiminin ücretsiz olmasına yönelik Hilali Ahmer Cemiyeti Merkezi ile şubelerinin muhaberat ve mürasalatının posta ve telgraf ücretlerinden muafiyetine dair kanun layihası herhangi bir engel görmeden kabul edildi (MMZC, 21 Mayıs 1330, s.566).

Uluslararası telgraf tarifelerinin belirlenmesi için Paris'te, Avrupalı devletleri ve Osmanlı Devleti'nin katıldığı bir konferans düzenlendi. Bu konferansta özetle, tespit edilen ücretler 20 kelimenin üzerinde olmayan telgraflardan alınacaktı. 20 kelimenin üstüne her 10 kelime için ilk ücretin yarısı kadar meblağ eklenerek alınacaktı. Uluslararası telgraf sisteminde para birimi ise frank olarak kararlaştırıldı. Bu konferansta, telgraf tarifelerinin düzeni iki tarife ile kabul edildi. Bunlardan birincisi, her devletin kendi telgraf merkezlerinden veya merkezine gelen evraktan alınacak ücretleri gösterirken, ikincisi ise, Müruriye tarifesiydi. Osmanlı'nın uluslararası tarifeye geçme sebebi, Rumeli'de olduğu gibi Anadolu'da da ücretleri düşürerek hem halkın telgrafa olan rağbetini arttırmak hem de gelir kazancını yükseltmekti. Bu tarife düşüşü ile İzmir'den gönderilen telgraf sayısı önemli miktarda arttı. 1871 tarihinde ise telgraf tarifelerinde son karışıklıklar da çözüme kavuşturularak, halk için daha uygun ücretlendirmeler yapıldı (İhsanoğlu ve Kaçar, 1995: 115-118).

5. TELGRAFHANELERİN BAZI EKSİKLİKLERİ VE ÇALIŞAN MEMURLAR HAKKINDA MARUZATLAR

Telgrafın kuruluşundan sonra, ilk teşkilatlanma İstanbul'da yapıldı ve 1861 yılında, yönetmelikle İstanbul teşkilatı düzenlendi. İstanbul'a paralel olarak taşrada da zamanla telgraf idareleri kuruldu. Bu çerçevede telgraf hatlarının ulaştığı Osmanlı coğrafyasının değişik yerlerinde, merkezlerin büyüklüğüne göre bir yapılanmaya gidildi. Bu merkezlerde telgrafhanenin konumuna, büyüklüğüne göre değişik sayıda ve statüde personel görevlendirilmeye başlandı (Ahbap, 2014: 25-26).

Telgraf memurlarının maaşlarının düşük olması, memurların şevkle çalışma isteklerini azaltmış hatta düşük ücretle geçinemedikleri için bazı çalışanlar, gönderdikleri telgraflar için bazen artı bir ücret talep etmişlerdi. Bu ücret

yetersizliği sürekli meclis gündemine özellikle Posta ve Telgraf Nazırı Oskan Efendi tarafından taşınmışsa da bir sonuç elde edilemedi. Telgraf memurlarının çalışma şekilleri ise üç günde bir nöbet usulü yani üç gün gündüz çalışan memur, üçüncü gün sonunda istirahat yapmaksızın nöbetçi olmakta ve yine ertesi gün çalışmaya devam etmekteydi. Bu ağır koşullara memur takviyesi ya da çalışma saatlerinin azaltılması istendi. Yine başka bir sorun olan çalıştıkları binaların köhne, yıkılmak üzere olan binalar olması, içindeki eşyaların da oldukça eski olması memurların çalışma verimini düşürmüştü (Kulular İbrahim, 2019: 71-74). Görevli memurların, savaş cephelerinde ağır koşullarda ve düşük maaşlarda çalışmalarına rağmen bu işi yapmaya devam etmelerinin nedeni, işi bırakmaları halinde askere alınacak olmalarıdır (MMZC, 2 Mart 1334, s.622,626.). Tüm bu aksaklıklar telgrafhanelerde çalışanlar arasında hoşnutsuzluklara sebep olmakla birlikte grev yapmalarına, bu grevler ile de telgrafhanedeki çalışma koşullarının düzeltilmesi ve haklarının korunması yolunda memurlar ve işçiler, ödemelerinin gecikmesi nedeniyle şikayette bulunmuşlardır (Kulular İbrahim, 2018: 196). Bu durumda, işlerin aksamaması ve telgraf hizmetlerine ait faaliyetlerin devam etmesi için, memur ve işçilerin maaş ve günlük ödemelerinin hızlı bir şekilde düzeltilmesi ve ödenmesi için 1861'de düzenleme yapıldı (BOA, HR.MKT./356-7, 1277).

Kuruluşunu ve gelişimini yıllar içinde tamamlayacak olan telgraf müdürlüğünde, bazı keyfi uygulamalar da yaşandı. Bu keyfi uygulamaların ve şikâyetlerin başında devlet ya da şahıslara ait telgrafları açmak ve içeriğini çevresine ifşa etmek gibi eylemler yer almaktaydı. Bu keyfi uygulamalarda İkinci olarak, memurların bu ifşaları kadar tehlikeli olan, devlet düzeninin veya toplumsal uyumu bozucu eylemlere karışmaları ya da bu tarz eylemleri örgütleyenlere hizmet etmeleri idi. Üçüncü olarak, memurların keyfiyetinden kaynaklanan ve devletteki tüm kurumlara sirayet eden tembellik ve savsamayı. Bu nedenle

zamanında çekilmeyen telgraflar alıcısına 3-4 gün gecikmeli gitmekteydi. Dördüncü olarak memurların bazı kimselerin telgraflarını ücretsiz bazen de üstüne para alarak çekmeleri idi. Bu durum telgrafhane gelirlerini düşürdüğü gibi diğer dürüst telgraf memurlarının da adını lekelemişti. Beşinci ve son olarak bazı telgraf memurlarının iş başında alkol almaları ve uygunsuz davranışlarda bulunmalarıydı (Yüksel,2014: 375-378).

Telgrafların geç gönderilmesinin teknik kaynaklardan dolayı da zamanında gitmediği olmuştu. Bu teknik aksaklıklardan ilki Osmanlı Devletinde bir hattın günlük 11 bin kelime çekildiği ancak hattın kaldıracağı kelime sayısının 7 bin olduğu, mevcut makinelerin aylık 3 milyon kelime kapasitesi varken imparatorlukta bu aylık 4 milyona ulaşmasıydı. Bunun çözümü için ya ikinci bir hat çekilecek ya da mevcut olan makinelerin "Bistün " veyahut "Vud" makineleri gibi daha seri makinelerle değiştirilmesini sağlamaktan geçmekteydi. Bu da ekonomik olarak zor durumda bulunan Osmanlı Devleti için güç bir durum oluşturmuştu. Yine yurtdışından tedarik edilen tel gibi diğer malzemelerin yetersizliği ya da bunların taşınma problemleri yer almaktaydı. Diğer önemli bir sorun ise bozulan ekipmanların zarar görmüş tellerin tamiri problemiydi (Kulular İbrahim, 2019: 68- 70).

6. TARTIŞMA ve SONUÇ

Telgrafın icadı hızlı bir iletişim ağının kurulmasını sağladı. Bu iletişim aracı küreselleşme ile birlikte dünyada bilim alanındaki gelişmeleri de tetikledi. Haberleşme ve iletişimdeki hız bilimin de ilerlemesine imkân sağladı. İletişimin ivme kazanması ve yaygınlaşması dünya medeniyetleri arasındaki bağları ve farkındalığı daha da artırarak insanların birbirlerinden daha hızlı bir yolla etkilenmesine imkân sağladı. Telgrafın icadından önceki zamanlarda insanlar ve toplumlar arasında süratli iletişim ağları, yolları olmamasından dolayı bir ülkede

bulunan yeniliğin diğer ülkelere taşınması bazen yılları bazen ise yüzyılları bulmaktaydı. Dünyanın bir noktasında yaşayan insanlar yeniçağı yaşarken diğer bir yerde yaşayan insanlar hala taş devrini yaşamaktaydılar. Aynı zamanda kültür ve bilgi düzeyleri de çok yavaş geliştirmekteydi. Ulaşım ve iletişimdeki gelişmelere paralel olarak XVIII-XIX. yüzyıllardan itibaren, fenni ilimler önem kazandı. Birçok yeni buluş ve icatlar ortaya çıktı. Bu hızlı gelişim, insanlığın son iki yüz yılda geliştirdikleri, insanlık tarihinin toplamında geliştirdiklerinden kat kat fazla oldu. Bunlar ulaşımdaki gelişmelerle ve bilhassa doğrudan hızlı iletişim sayesinde meydana geldi. Bu gelişim ise tüm dünya da aynı oranda gerçekleşmedi.

Elektrikli telgrafın Amerika'da icadının ardından, önce Avrupa'ya sonra ise Asya'ya hızla yayıldı. Osmanlı Devleti'ne ise Kırım Savaşı ile geldi. Osmanlı Devleti'nde değişim önce askeri alanda kendini gösterdi daha sonra toplum nezdinde yaşandı. Bunun en güzel örneklerinden biri de telgrafın Osmanlı'ya gelişi ve yaygınlaşması olmuştur. Osmanlı toplumu Batı'da yaşanan yenilikler ile her zaman çok geç tanıştı. Osmanlı Devleti çağını takip edemeyerek geri de kaldı. Her ne kadar ıslahatlar ile ara kapatılmaya çalışılmışsa da istenen sonuç tam manasıyla hiçbir zaman elde edilemedi. Osmanlı Devleti telgraf sistemi sayesinde daha merkezi bir devlet otoritesi kurmaya çalıştı. Telgraf sayesinde merkezi otoritenin etkinliğinin ve gücünün ülkenin en uca köşesine kadar ulaştırılması amaçlandı. Sultan II. Mahmut'un başlattığı devletin merkezi otoritesini taşrada yeniden güçlendirme politikasına bu yeni gelişmeler katkıda bulundu. Osmanlı padişahları tebaanın geleneksel olarak Osmanlı padişahına olan bağlılığını telgraf, tren gibi yeni iletişim ve ulaşım araçları kullanarak daha da perçinleme yönünde politikalar geliştirdiler. Diğer yandan, bu yeni haberleşme aracı, ticaret hacminin genişlemesini sağladı. Aynı zamanda dünyadaki son gelişmeler yakından takip edildi ve ülkede gerekli olan ıslahatların yapılmasına öncülük etti.

Telgraf hatları işletmesi devlet elinde olmasıyla birlikte iletişim aracı olarak telgraf, yalnızca devlet işlerine tahsis edilmemiştir. Halkın da kullanımına izin verildi. Toplumun hızlı ve ucuz bir şekilde yeni gelişen teknoloji ile iç içe olması, aynı zamanda gelişen bilgi teknolojilerini Devleti'nde yakından takip etmesi, telgraf hatları ile gerek yurt içi gerek yurt dışı haberleşmeyi hızlandırdı.

Osmanlı Devleti telgrafın gelişimini yakından takip etmiş ve bunun topraklarında uygulanmasını sağlamıştır. Telgrafın kullanımı için gerekli personelin eğitilmesi çalışmalarına önem vermiştir. Ancak hiçbir zaman yeni teknolojilerin üretimi veya geliştirilmesi doğrultusunda hareket etmemiştir. Osmanlı'nın bu tutumu, günümüze de sirayet etmiştir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finans Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi)

BOA, A.}AMD./78-83., 29.12.1273.

BOA, HR.MKT./356-7.,29.04,1277.

Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi

MMZC, 2 Mart, 1334, Devre:3, Cilt:2, İctima Senesi:4, 60. Toplantı.

MMZC, 21 Mayıs 1330, Devre:3, Cilt:1, İctima Senesi:1, 10. Toplantı.

Diğer Kaynaklar

Ahbab, Y. (2014). "İletişimde Yeni Dönem: Üsküp'te Telgraf." Yakın Dönem

Türkiye Araştırmaları, 13 (25-26):83-97.

Altun, E. (2011). *Doğu Anadolu Bölgesine İlk Telgraf Hatlarının Çekilmesi.*

Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çakılcı, D. (2014). "Osmanlı Devleti'nde Uluslararası Telgraf İşbirliği:

Sicilyateyn/İtalya Örneği." Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, 13 (25- 26):51-82.

Çakılcı, D. (2015). *Rumeli Telgraf Hatları (1854-1876)*, Yayımlanmış Yüksek

Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, T. (2005). *Türkiye'de Posta Telgraf ve Telefon Teşkilatının Tarihsel*

Gelişimi (1840-1920). Ankara: PTT Genel Müdürlüğü.

Ergin, F. S.(2019). *Türkiye Ve Oecd Ülkelerinin Posta Telgraf Teşkilatlarının*

Karşılaştırmalı Dinamik Performans Analizi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Güven Bezaz, Y. (2006). *Haberleşme ve Tarihçesi*. Ankara: Türkiye Haber-İş Sendikası.
- Haniççe, M. (2017). "Osmanlı Taşrasına Telgraf Hattı Çekilmesinde Yaşanan Zorluklar Niksar-Erbaa-Tokat Telgraf Hattı Örneği." *History Studies International Journal Of History* 9 (4):63-99.
- İhsanoğlu, E. ve Kaçar, M.(1995). *Çağını Yakalayan Osmanlı (Osmanlı Devleti'nde Modern Haberleşme ve Ulaştırma Teknikleri)*. İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi.
- İnalçık, H. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ 1300-1600*. Çev., Ruşen Sezer. İstanbul: YKY.
- Kaçar, M. (1986). *Osmanlı Telgraf İşletmesi (1854 - 1871)*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, Ö. ve Sönmez, A. (2009). "Telgrafın Osmanlı İmparatorluğu'nda Yayılması: Çanakkale Telgraf Hattı Örneği." *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, 25(25):67-81.
- Kulular İbrahim, M. A. (2018). "Osmanlı Telgraf Mühendisleri." *Turkish Studies History*, 13(16): 185-198.
- Kulular İbrahim, M. A. (2019). *Osmanlı Döneminde Modern Teknolojinin Hukuki Temelleri: Telgraf Örneği*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PTT Genel Müdürlüğü. (2007). *Geçmişten Günümüze Posta*. Ankara: Cem Web Ofset Sanayi.
- Roderic, H. D. (2003). "Osmanlı İmparatorluğuna Elektrikli Telgrafın Girişi". Çev., BURAK, D. M. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 14(14): 347-386.
- Subaşı, T. ve Bal, E. B. (2015). "Tanzimat Dönemi'nde Osmanlı Devleti'nin Bosna Hersek'e Yaptığı Muhaberat Ve Telgraf Hizmetleri." *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2): 37-55.

- TDK, "Telgraf." (www.tdk.gov.tr,2021). Erişim Tarihi: 18 Nisan 2021).
- Yazıcı, N. (1983). "Osmanlı Telgrafında Dil Konusu." Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 26(1-4): 751-764.
- Yazıcı, N. (2000). "Balkanlar'da İlk Osmanlı Telgraf Hatları", Balkanlar'da İslam Medeniyeti Milletlerarası Sempozyumu Tebliğleri, 21-23 Nisan, Sofya.
- Yüksel, A. (2014). "Suçluluk ve Suçsuzluk Arasında Osmanlı Telgraf Memurları." Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(33): 373-389.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

With the invention of the telegraph, existing communication mechanisms were made more systematic. Thus, people from long distances had the opportunity to communicate with each other in a short time. With the telegraph, communication ceased to be primitive. When we look at the process leading to the invention of the telegraph, the logic goes back to ancient times. However, the development of industry and most importantly the invention of electricity mechanized this communication system, expanding the information network in a very short time and causing the world to become increasingly globalized. The version of the telegraph known today as the telegraph, that is, the electric telegraph, was invented by Samuel F.B. Morse in 1837.

The establishment of the telegraph line in the Ottoman Empire took place during the Crimean War, which started as the Ottoman-Russian War. Since communication in a short time was of great importance in war, laying telegraph cables became a necessity. The British, who joined the Ottoman armies together with the French in 1854, laid the 340-mile-long cables between Varna and Balaklava (near Sevastopol), which was the longest submarine telegraph line in the world at that time. Then this line was extended to Istanbul. In addition, the French connected Varna to Vienna, and thus, short-term communications began to be provided by telegraph between the armies and the capitals as of May 1855. As telegraph networks began to spread, the need for both trained manpower and materials for telegraphy increased. Telegraph

school was opened. Attempts to translate the telegraph language into Turkish began in a short time.

It was decided to build a central telegraph office building in Istanbul so that the telegraph offices to be established could be managed by a central telegraph office.

Method

In this study, the source scanning method was used. Ottoman archive documents have been utilised partially. In addition, studies, articles, books and theses in this field were also utilized.

Findings (Results)

After the invention of the electric telegraph in America, it spread rapidly first to Europe and then to Asia. This spread reached the Ottoman State in the Crimean War. The help of England and France, allies of the Ottoman State in the Crimean War, was effective in the arrival of the telegraph. The Ottoman State established a factory producing telegraph materials. The factory made a profit in a short time.

The Ottoman State tried to establish a more centralized state authority thanks to the telegraph system. On the other hand, the Ottoman state could not successfully use this new means of communication to expand its trade volume and to focus on making the necessary reforms in the country by closely following the latest developments in the world.

Communication and intercultural communication accelerated as a result of the use and widespread use of the telegraph in the world. This situation made the world more globalized. The communication and interaction of societies with each other has increased. Developments began to spread and be accepted more rapidly in the world.

Conclusion and Discussion

The telegraph created a communication channel through which messages sent to humanity from very distant places were transmitted directly to the recipient in a short time. This communication channel became an important turning point in the stages of globalization of the world by bringing the far distances closer. Along with globalization, these developments also triggered developments in the field of science in the world. This speed in communication allowed science

to accelerate and progress faster. The acceleration and spread of communication has further increased the ties and awareness between world civilizations, allowing people to be influenced by each other more quickly and more. Before the invention of the telegraph, it sometimes took years, sometimes centuries, for an innovation in one country to be transferred to other countries. While people living in one part of the world were living in the new age, people living in another place were still living in the stone age.

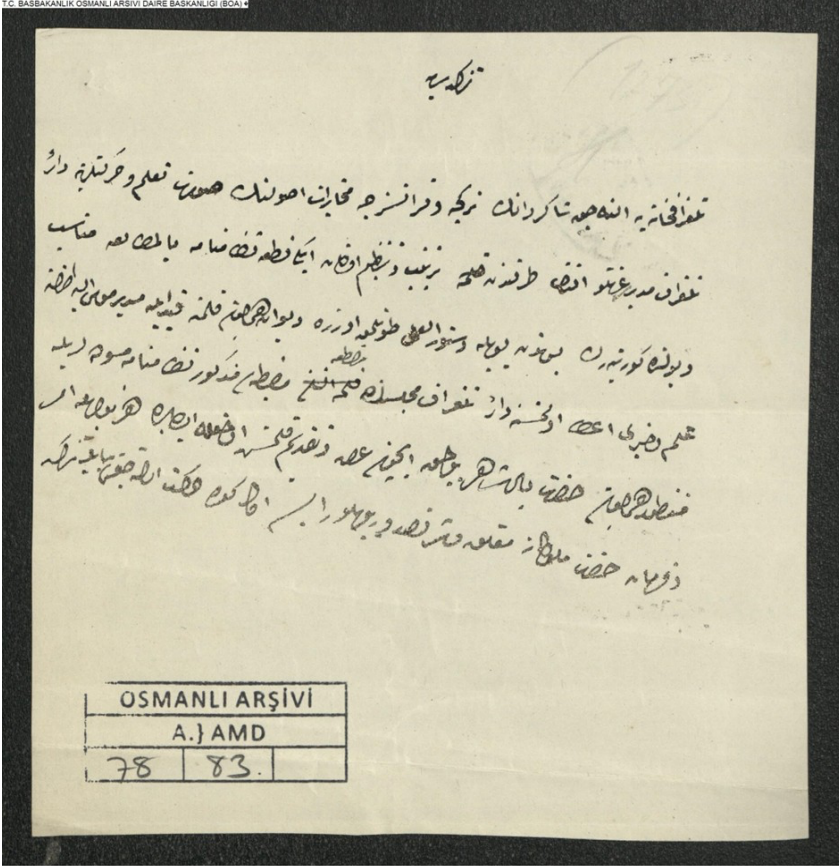
Since change and development were limited and restricted, culture and knowledge levels were also developing very slowly. In parallel with the developments in transportation and communication, scientific sciences also gained importance. Many new discoveries and inventions emerged. These occurred thanks to developments in transportation and especially direct and rapid communication.

Thanks to the telegraph, it was aimed to extend the effectiveness and power of the central authority to the remotest corners of the country. These new developments contributed to the policy of strengthening the central authority of the state in the provinces. Ottoman sultans implemented policies to further reinforce the traditional loyalty of their subjects to the Ottoman sultan by using new communication tools such as telegraph.

EKLER:

EK-1

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

A.} AMD.00078.00083.001

Ek.1 Osmanlıca Metnin Transkripsiyonu

Tezkiye

Telgrafhaneye alınacak şakirdanın Türkçe ve Fransızca muhaberat usulünün suret-i talim ve hareketlerine dair telgraf müdürü izzetlü Efendi tarafından hilmen tertib ve tanzim olunan iki kıta nizamname bi'l-mütalaa münasib ve yolunda görünmeyerek bundan böyle düsturü'l-ali tutulmak üzere divan-ı hümayun kalemine kayd ile müdür-i mumaileyh ile izn-i ilmühaberi ita olunmasına dair telgraf meclisinin bir kıta mazbatası mezkur nizamname müsveddeleriyle müntezir-i hümayun hazret-i berat deyyu buyurulmak için akd ve takdim kılınmış olmağla ol-babda her yolda emir ve ferman hazret-i mülükane müteallik ve şeref südur buyurulur ise ona göre hareket olunacak beyanıyla tezkire

Ek.2 Osmanlıca Metnin Transkripsiyonu

Musul Mutasarrıfına Tahrirat-ı Resmîye

Ol-havalide inşa kılınan telgraf-ı hazırları memurin ve amelesinin maaş ve yevmiyeleri emrinde na-harat vukundan dolayı arz-ı şikayet olunmakta olub bunların hal-i hakiyede bulunmaları işin tatil ve tehirin müstelzem ve telgraflara aid mesalihin tesriyle ise le'ebed ve lazım olunmaktan memurin-i amelenin maaş ve yevmiyelerinin sūrat-ı tesviye ve itasıyla bade'l-izin dahi bu babda müşkülata dūçar edilmemesi ve telgraf hatlarınca taraf-ı saadetlerinden talep olunacak muavenat ve tesrilatın tamamıyla icra olunması lazım geleceği beyanıyla şukka tanzim kılına